

POSTANOWIENIE

16 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 16 maja 2023 r. w Warszawie,
skargi kasacyjnej Stowarzyszenia w K. działającego na rzecz A.R. i K.R.
od postanowienia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 3 listopada 2020 r., I ACz 544/20,
w sprawie z powództwa Stowarzyszenia w K. działającego na rzecz A.R. i K.R.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej z siedzibą w G.
o zapłatę,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania i
orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 28 lipca 2020 r. Sąd Okręgowy w Świdnicy odrzucił
pozew Stowarzyszenia w W., działającego na rzecz A.R. i K.R. przeciwko bankowi
S.A. w G.

Sąd Okręgowy powołał art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c., zgodnie z którym pozew
podlega odrzuceniu jeżeli jedna ze stron nie ma zdolności sądowej albo jeżeli
powód nie ma zdolności procesowej, a nie działa za niego przedstawiciel ustawowy
albo jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem
zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie. Wymóg posiadania zdolności
sądowej, zdolności procesowej oraz braki w składzie organów zaliczane są do tzw.

przesłanek procesowych. Okoliczności te Sąd bierze pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 8 k.p.c. organizacje pozarządowe, których zadanie statutowe nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej, mogą dla ochrony praw obywateli, w wypadkach przewidzianych w ustawie, wszcząć postępowanie oraz wziąć udział w toczącym się postępowaniu. Zgodnie zaś z art. 61 § 1 pkt 3 k.p.c. organizacje pozarządowe w zakresie swoich zadań statutowych mogą, za zgodą osoby fizycznej wyrażoną na piśmie, wytaczać powództwa na jej rzecz w sprawach o ochronę konsumentów. Dla dokonania oceny, czy organizacja pozarządowa jest uprawniona do wytoczenia powództwa na rzecz osób fizycznych kluczową rolę odgrywają jej cele statutowe. Analiza postanowień statutu powodowego Stowarzyszenia, a w szczególności § 7 statutu, wskazuje, że celem stowarzyszenia jest pomoc konsumentom skarżącym się na instytucje rynku finansowego i kapitałowego oraz inne korporacje, w tym banki, firmy ubezpieczeniowe, towarzystwa finansowe i inne, w szczególności wykorzystujące w swojej ofercie umowy ograniczające wolność kontraktową oraz pobudzanie, rozwój i organizowanie współpracy pomiędzy środowiskami lokalnymi i praktykami społecznymi na rzecz umacniania w Polsce społeczeństwa obywatelskiego, budowy kapitału społecznego oraz rozwoju i modernizacji kraju poprzez promocję zmian przepisów krajowych i europejskich, a także inne działania prokonsumenckie (szkolenia, seminaria, petycje, wnioski do odpowiednich organów władzy ustawodawczej i wykonawczej o zmianę przepisów na korzyść konsumentów, konsultacje, badania, zbieranie i przetwarzanie informacji, opracowywanie i publikacja raportów, opinii i wytycznych) oraz wspieranie aktywności obywateli w ramach społeczeństwa obywatelskiego. W § 8 statutu zostały natomiast enumeratywnie wyliczone działania, które mają służyć do osiągnięcia tych celów.

Zdaniem Sądu Okręgowego z treści statutu jednoznacznie wynika, że żaden z wymienionych w nim celów działalności powodowego Stowarzyszenia nie obejmuje działań poprzez wytaczanie powództw na rzecz konsumentów. Jednoznaczna treść statutu wyklucza możliwość uznania, że cele działania stowarzyszenia zostały w nim wymienione jedynie przykładowo. Skutki, jakie wiążą

się z wytoczeniem przez organizacje pozarządowe powództw na rzecz osób fizycznych są na tyle istotne, że zadania statutowe tych organizacji winny być określone w taki sposób, by nie budziły żadnych wątpliwości co do ich zakresu.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu postanowieniem z dnia 3 listopada 2020 r. oddalił zażalenie powoda. Wskazał, że powód nie przedstawił pisemnej zgody A.R. i K.R. na wytoczenie powództwa na ich rzecz, przewidzianej w art. 61 § 1 k.p.c. Powołany w pozwie załącznik numer 4, który taką zgodę miałby zawierać stanowi jedynie oświadczenie stowarzyszenia, że A.R. i K.R. nie poniosą żadnych kosztów związanych z procesem.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że do zadań statutowych Stowarzyszenia w K., określonych w § 7 statutu, nie należy wytaczanie powództw na rzecz obywateli. Zgodnie bowiem z treścią statutu stowarzyszenia do jego celów należy pomoc konsumentom skarżącym się na instytucje rynku finansowego i kapitałowego, w tym banki, pobudzanie, rozwój i organizowanie współpracy pomiędzy środowiskami lokalnymi i praktykami społecznymi na rzecz umacniania w Polsce społeczeństwa obywatelskiego, budowy kapitału społecznego, inne działania prokonsumenckie (szkolenia, seminaria, petycje, wnioski do odpowiednich organów władzy ustawodawczej i wykonawczej o zmianę w przepisach na korzyść konsumentów) oraz wspieranie aktywności obywateli w ramach społeczeństwa obywatelskiego. W § 8 statutu zawarto natomiast enumeratywnie wyliczone działania, które mają służyć do osiągnięcia tych celów.

Żaden z wskazanych w statucie celów oraz możliwych do podejmowania działań nie obejmuje możliwości wytaczania powództw na rzecz konsumentów. Uwzględniając, że statut określa precyzyjnie sfery aktywności stowarzyszenia, w ramach których może je realizować, nie ma podstaw do dokonywania wykładni rozszerzającej, dopuszczającej możliwość realizacji przez powodowe stowarzyszenie innych celów. Jednoznaczne brzmienie statutu wyklucza przy tym uznanie, że cele i zadania stowarzyszenia zostały wymienione tylko przykładowo. Skoro zaś wśród wymienionych celów nie przewidziano możliwości wytaczania powództw na rzecz konsumentów, to strona powodowa nie posiada zdolności sądowej do wystąpienia z powództwem w rozpoznawanej sprawie. Jest to brak

pierwotny i nieusuwalny, skutkujący z mocy art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. odrzuceniem pozwu.

Powód w skardze kasacyjnej od postanowienia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu zarzucił naruszenie art. 61 § 1 pkt 3 k.p.c. w zw. z art. 8 k.p.c., art. 7 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG, pkt 23 preambuły tej dyrektywy i art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c., art. 61 § 4 k.p.c. w zw. z art. 130^{1a} § 1 i § 3, art. 199 § 1 pkt 3, art. 327¹ § 1 pkt 2 k.p.c. oraz art. 98 § 1 i 3 k.p.c., a także art. 106 k.p.c., w zw. z art. 62 § 1 k.p.c., art. 6 ust. 1, art. 7 ust. 1, art. 7 ust. 2 oraz pkt 23 preambuły dyrektywy 93/13/EWG. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz postanowienia Sądu Okręgowego w Świdnicy i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie w całości postanowienia Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W skardze kasacyjnej zasadnie zarzucono, że zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia stwierdzenie Sądu Apelacyjnego, że powód nie przedstawił pisemnej zgody A.R. i K.R. na wytoczenie powództwa na ich rzecz nie mogło stanowić podstawy do wyrażenia stanowiska o istnieniu podstaw do odrzucenia pozwu.

Istota problemu związanego z zarzutem nieprawidłowego zastosowania art. 61 § 3 pkt 3 k.p.c. dotyczy oceny legitymacji powoda do wytoczenia powództwa w rozpoznawanej sprawie, gdyż nie ulega wątpliwości, że powodowe stowarzyszenie posiada osobowość prawną i ma tym samym zdolność sądową. W świetle art. 61 § 1 k.p.c. legitymacja organizacji pozarządowej do wytoczenia powództwa na rzecz obywateli jest *in concreto* uzależniona od treści statutu tej organizacji. Organizacja jest uprawniona do takiego działania, jeżeli przedmiot sprawy mieści się w obszarze jej działań statutowych.

Na gruncie art. 61 § 1 k.p.c. jest oczywiste, że przepis ten odróżnia zadania statutowe organizacji pozarządowych (cele statutowe tych organizacji), od form ich działania, które służą realizacji celów statutowych. Z punktu widzenia istnienia legitymacji organizacji pozarządowej do wytoczenia powództwa na rzecz obywateli, w sprawach określonych w art. 61 § 1 k.p.c., istotna jest wyłącznie ocena, czy

przedmiot sprawy, w której wytoczono powództwo, pozostaje w obszarze celów statutowych organizacji pozarządowej. Art. 61 § 1 k.p.c. nie wymaga, aby statut organizacji pozarządowej zawierał zapis, że cele statutowe mogą być realizowane poprzez możliwość wytaczania powództw. Tego rodzaju działanie jest jedynie określoną formą działania (środkiem), służącą wykonaniu zadań statutowych organizacji pozarządowej. Cele działania powodowego stowarzyszenia określa § 7 statutu. Zgodnie z jego treścią należy do nich udzielanie pomocy konsumentom skarżącym się na instytucje runku finansowego i kapitałowego, w tym banki. Ocena, czy powód był legitymowany do wytoczenia powództwa na rzecz A.R. i K.R. w sprawie o zapłatę przeciwko Bank S.A. była zatem uzależniona od stwierdzenia, czy przedmiot tej sprawy ma związek z zakresem zadań powoda przewidzianych w jego statucie.

Oddalenie przez Sąd Apelacyjny zażalenia na postanowienie o odrzuceniu pozwu z odwołaniem się do brzmienia § 8 statutu, określającego formy działania powodowego stowarzyszenia i nieuzasadnione zrównanie ich z określeniem zadań stowarzyszenia, uzasadniało zarzut niewłaściwego zastosowania art. 61 § 1 pkt 3 k.p.c. i art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. Z tego względu zaskarżone postanowienie podlegało uchyleniu na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

Wobec zaistnienia wskazanych wyżej podstaw do uwzględnienia zażalenia bezprzedmiotowy stał się wniosek powoda dotyczący zadania TSUE pytań prejudycjalnych, wskazanych w jego piśmie z dnia 4 marca 2021 r.

Ps

[ł.n]